

rakteristiske kraterlignende lesjoner i forbindelse med implantater.

Uten speil og sonde?

Ikke nok med at speil og sonde er gammeldags, men sonden lager faktisk kaviteter. Det hadde vi hørt om før. Men at det var så mange nye og avanserte tekniske hjelpemidler i kariesdiagnostikken som de postdoktorstipendiat Sofia Tranæus fra Karolinska Institutet i Stockholm omtalte, var nytt for undertegnede. Kvantitativ lysindusert fluorescens, laser, fiberoptikk med og uten digitalt kamera koblet til, optisk kariesmonitor, elektrisk impedans med vekselstrøm til sonde og ultralyd var blant hjelpemidlene som ble beskrevet, uten at det optimale instrument for kariesdeteksjon og -kvantifisering foreløpig er funnet. Noen ble påvirket av plakk og tannstein eller fukt, andre var for følsomme. Kanskje kan speil og sonde, brukt med varsomhet, fungere ennå en stund?

Ønsker flere pasienter

Leder ved TAKO-senteret, Kari Storhaug, orienterte om ulike sjeldne medisinske tilstander som blir diagnostisert og eventuelt behandlet ved senteret. Hun oppfordret tannlegene til å henvise flere voksne pasienter med sjeldne diagnoser. Konsultasjoner ved senteret koster ikke noe for pasienten, og Rikstrykdeverket dekker reiseutgiftene, kunne hun fortelle.

Tenner for livet – og litt til

«Plasser gebisset på museum» var tittelen på førsteamanuensis Gunhild Vesterhus Strands foredrag som hun knyttet opp mot Sosial- og helsedirektoratets nye landsdekkende prosjekt «Tenner for livet». – Proteser er et problem. Folk har tenner lenger enn før, og vi må hjelpe dem til å beholde dem, og dermed deres verdighet, var hennes engasjerte budskap. Det ble supplert med praktisk veiledning i alt fra aktuell og konkret fluorprofylakse via råd om kostholdsveiledning og opplæring av pleiepersonell til mer avansert behandling som bruk av gassen ozon ved kariesbehandling.

«Blir en syk av amalgamfyllinger og blir en frisk av å fjerne dem?» var tema for leder av Bivirkningsgruppen, Lars Björkman, som blant annet summerte opp resultatene fra en nylig avsluttet tverrfaglig studie over 7 år, som vil bli

publisert av Per Nerdrum og medarbeidere, og som svekker hypotesen om at fjerning av amalgam reduserer kroniske plager over tid.

Årets danske innslag på Vestlandsmøtet var overtannlege Ulla Pallesen, som i likhet med sin svenske kollega Berglund var både kursgiver og foreleser, og som i sin forelesning viste både elegante og enkle eksempler på

behandling av eroderte og slitte tenner. Praktisk klinisk nyttig var også forelesningen om bittfysiologi og rasjonell bittskinneterapi av spesialist i bittfysiologi og protetik, Anders Johansson, og professor Nils Skaug gav en meget omfattende orientering om smittefare og smitteverntiltak ved tannbehandling.

Skoletannklinikken på museum

Knut Meyers forbauselse var stor da han så antallet tannleger som ville benytte den relativt korte tiden mellom Vestlandsmøtets fagprogram og kveldens festligheter til å se på skoletannlegekontoret som var innredet som en del av det nylig åpnete skolemuseet på den gamle latinskolen i Bergen. – Da Per Øivind Rise ble tilsatt som direktør for skolemuseet, stod det en liten artikkel i Bergens Tidende, og at de til og med hadde en tannlegestol. Da var jeg på hugget med en gang, for

det er en selvfølge at det må være et skoletannlegekontor på et skolemuseum, sa en meget engasjert Knut Meyer som sammen med kollega Erik G. Lien stod for omvisningen. I samarbeid med BTFs museumskomité samlet de inn utstyr og innredet et kontor som er en nøyaktig rekonstruksjon av Nygård skoletannklinik. Denne klinikken er godt fotodokumentert siden den var på en utstilling i Paris i 1929 der den fikk en gullmedalje. – Den gullmedaljen levde de på helt til klinikken ble nedlagt

Knut Meyer var engasjert omviser på det nye skolemuseet. Her med kollega Ingeborg Kvarekvål. Innfelt: Originalflaskene til NTFs amalgam.

Det ble ført nøye statistikker både over alt som var gjort av behandling, og hvor mange som ikke hadde hull, som nektet behandling eller som var umulige.

i 1959, var for øvrig den tørre kommentaren fra tannlege Arne Steen Hansen som en periode hadde arbeidet på klinikken.

– Skoletannpleiens historie i Bergen startet allerede på slutten 1800-tallet

med en undersøkelse av barnas tenner som ble publisert i Tidende i 1898, kunne Meyer fortelle. Ildsjeler blant tannlegene arbeidet aktivt, med motstand fra politikere, for å opprette et tannpleietilbud, først til de ubemidlede og etter hvert til alle skolebarna. Og det gikk hardt for seg, også i pressen.

På klinikken er det i tillegg til alt utstyret også samlet gamle skrifter, brosjyrer og plakater, og ikke minst imponerende er de nøyaktig førte statistikkene over alt som var gjort av behandling fra 1912 til 1933. Antall barn behandlet, antall fyllinger lagt, når rotfylt og kjeveortopedisk behandlet – alt er sirlig og pent dokumentert på vakre plakater. Timekortene fra 1914 vakte også beundring blant de besøkende tannleger.

Spesielt stor lykke gjorde en av de kvinnelige gjestene. Da Meyer stolt viste frem den ene amalgamflasken de hadde fra tiden med NTF-amalgam, med den karakteristiske grønne etiketten, og ba de tilstedeværende tannleger om å tipse ham dersom de kom over tilsvarende flasker i den minste størrelsen, trakk gjesten opp den lille NTF-flasken fra vesken og leverte den til Meyer. Den hadde hun alltid med seg, kunne hun fortelle, men der og da ble den donert til museet.

Selv om tannklinikken nå står fullt ferdig innredet, så er ikke jobben avsluttet. – For folk vet jo så lite om hva som egentlig ble gjort på tannlegekontoret, mente Meyer, som nå har

planlagt å utarbeide fakta-ark som skal legges sammen med utstyret. Det kan være nyttig kunnskap selv for noe yngre tannleger. For de aner jo ikke hvordan man målte opp amalgampulver og kvikksølv på vekt, bearbeidet blandingen i kofferdamduk (helst) og presset ut overskuddet av kvikksølv gjennom den lille stoffduken. Mens kvikksølvperlene ble presset ut og forhåpentligvis ikke falt på gulvet. Også disse prosedyrene er historie som ikke må gå i glemmeboken.

Tekst og foto: Gudrun Sangnes